

2. Hospodaření kulturních institucí v roce 2018

2.1. Zdroje financování kultury

Celková výše finančních zdrojů vstupujících do sektoru kultury dosáhla v roce 2018 více než 272,7 mld. Kč (viz tab. č. 1 v příloze). V porovnání s rokem předcházejícím to bylo o 20,5 mld. Kč (o téměř 8,1 %) více. Finančními zdroji se rozumí veškeré provozní příjmy (snížené o zaplacené daně), investiční dotace, přijaté úvěry a půjčky (bez splacených), vlastní vklady, dary apod. získané institucemi s převažujícími kulturními aktivitami během referenčního roku.

Co se původu finančních zdrojů týče, největší část jich pochází z oblasti finančních a nefinančních podniků (dále také "podniky"), na druhém místě jsou domácnosti, na třetím veřejné rozpočty, dále je mezinárodní prostředí a neziskové instituce (uvedené pořadí se po řadu let v zásadě nemění).

V jednotlivých oblastech (odvětvích) kultury je obrázek podílů zdrojů financování poněkud odlišný. Zatímco v kulturním dědictví, interpretačním umění, uměleckém vzdělávání a činnostech správního charakteru jsou rozhodující veřejné rozpočty (s více než 60 % podílem) v tržně orientovaných odvětvích (výtvarné umění, tisk, média, architektura, reklama) to jsou zdroje podniků a domácností.

Jak je zřejmé z následující tabulky zachycující strukturu finančních zdrojů – v pětileté časové řadě je patrná tendence růstu podílu podniků na celkových zdrojích a stagnace podílu veřejných rozpočtů a výdajů domácností. Absolutní úroveň ostatních zdrojů je poměrně nízká a výkyvy jejich relativních podílů jsou proto velmi proměnlivé. S ohledem na stagnaci veřejné podpory kultury lze pozitivně hodnotit růst stupně soběstačnosti kulturních organizací (relace tržeb za vlastní výkony k celkovým výdajům) ve stejném období (o 3,4 %).

Tabulka 1 Podíl jednotlivých zdrojů na financování kultury (v %)

Původ zdroje	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Index 2018/13
Veřejné rozpočty	15,8	15,9	15,1	14,4	14,2	15,2	96,2
Domácnosti	19,5	20,2	19,8	20,6	19,7	19,0	97,4
Podniky	62,5	61,8	62,3	61,5	63,2	63,8	102,1
Neziskové instituce	1,1	1,1	1,6	2,6	2,2	1,0	90,9
Ostatní svět	1,1	1,0	1,2	0,9	0,7	1,0	90,9

Z veřejných rozpočtů bylo v roce 2018 věnováno na kulturu téměř 41,4 mld. Kč, tj. o 5,6 mld. Kč (o 14,8 %) více než v roce předcházejícím. Tato částka představuje konsolidované provozní a investiční výdaje organizačních složek státu, územních samosprávných celků a státních mimorozpočtových fondů (fondu kultury a fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie) na bázi pokladního plnění.

Z celkové výše výdajů bylo více než 33,3 mld. Kč určeno na provozní účely a téměř 8,1 mld. Kč na investice. Veřejné výdaje na provoz tak v porovnání s předešlým rokem vzrostly o 5,0 %, zatímco výdaje na investice se téměř zdvojnásobily. Z pohledu úrovně veřejných zdrojů bylo nejvíce – jak provozních, tak i investičních prostředků - vydáno na kulturu z obecních a městských rozpočtů (72 %) a to zejména do oblasti kulturního dědictví, interpretačního umění a uměleckého vzdělávání.

Celková finanční částka věnovaná kultuře v roce 2018 představovala téměř 2,06 % výdajů veřejných rozpočtů.

Nepřímou pomoc státu kultuře je nemožné kvantifikovat, mimo jiné i proto, že její část může přicházet i prostřednictvím výdajů domácností a podniků (snížení základu daně v případě daru kulturní instituci).

Výdaje domácností na kulturu se v roce 2018 v porovnání s předcházejícím rokem o 4,5 % zvýšily a dosáhly více než 51,9 mld. Kč. Jejich váha v celkových finančních zdrojích kultury je dlouhodobě stabilní.

Výdaje domácností směřovaly zejména do sféry médií a tisku (televize, rozhlas, kino, knihy a tisk atd.) a to ve výši 34,9 mld. Kč, což představuje z celkových výdajů domácností na kulturu více než dvoutřetinový podíl. Mnohem méně prostředků domácnosti vydaly v oblasti kulturního dědictví, živé umělecké tvorby (interpretační a výtvarné umění) a uměleckého vzdělávání (celkem 13,3 mld. Kč). Výdaje domácností na kulturu mají nejčastěji podobu vstupného, úhrad nákupů zboží kulturní povahy (knihy, časopisy, obrazy), nákupu občerstvení a upomínkových předmětů, řemeslných výrobků, koncesionářských poplatků, úhrad školného, zápisného a jiných poplatků za služby.

Pohyb finančních prostředků se v rámci kulturního účtu zachycuje v tzv. domácím (nikoli v národním) pojetí, tj. včetně nerezidentů v tuzemsku a bez rezidentů v zahraničí. Z toho je patrné, že výdaje domácností na kulturu kvantifikované v kulturním účtu jsou ovlivněny i rozsahem cestovního ruchu (výdaji uskutečněnými zahraničními návštěvníky).

Podíl výdajů domácností na kulturu na celkových spotřebních výdajích domácností dosáhl v roce 2018 zhruba 3,3 % (tj. o 0,4 p. b. méně než v r. 2017).

V rámci ostatních zdrojů financování kultury (63,8 % podíl na celkových zdrojích) mají nejvýznamnější postavení finanční a nefinanční podniky (174,1 mld. Kč), mnohem menší pak nevládní neziskové instituce (2,57 mld. Kč). Jevovou formou zmíněných zdrojů bývají příjmy z kulturních institucí za služby, výrobky či zboží, popř. navýšení stavu úvěrů a půjček a vlastní vklady.

Zdrojem doplňkového charakteru byly prostředky ze zahraničí (2,6 mld. Kč), které byly v porovnání s předcházejícím rokem o 0,9 mld. Kč vyšší (dotace, granty apod.).

Co se týče rozdělení do jednotlivých oblastí, směřovaly ostatní zdroje zejména do reklamy (84,8 mld. Kč), médií (26,9 mld. Kč) a tisku (23,7 mld. Kč). Na druhé straně méně do oborů živé umělecké tvorby, ve kterých tradičně převažuje účast zdrojů veřejných.

Z pohledu objemu použitých finančních zdrojů byla mezi oblastmi na prvním místě reklama (před audiovizuálními médii a tiskem) a mezi vybranými poskytovateli kulturních služeb televize (před muzei a galeriemi a divadly) – viz tab. č. 1 a č. 2 v příloze.

Celkový objem finančních zdrojů kultury vykazuje od roku 2016 rostoucí tendenci (průměrné roční tempo činí 8,2 %). Bezesporu to souvisí s postupným návratem ekonomického oživení počínajícího již v roce 2014.

Nutno dodat, že rozdílná míra uplatnění zdrojů v jednotlivých kulturních oblastech je odrazem odlišné úrovně rozvoje tržních vztahů v kulturním sektoru. Zatímco se veřejné zdroje nejvíce angažují v oblasti kulturního dědictví, uměleckého vzdělávání, interpretačního umění a správy, tak domácnosti a zejména podniky v oblastech tisku, audiovizuace, reklamy a architektury.

2.2. Mikroekonomický pohled

2.2.1. Finanční hospodaření

Tabulky č. 3, 4 a 10 uvedené v příloze umožňují hodnotit základní ekonomické ukazatele z výkazů zisku a ztrát kulturních institucí získané zejména z ročních zjišťování podnikového charakteru (výkazy P 5 – 01, NI

a KULT). Je třeba dodat, že podniky jsou v rámci těchto šetření zařazovány do jednotlivých odvětví či oborů dle zásady převažující části tržeb, a tak jejich veškeré tržby nutně nepocházejí z aktivit kulturního charakteru. Na druhé straně nejsou zahrnuty podniky, které mohou provozovat i kulturní činnosti, avšak převažující část jejich tržeb souvisí s aktivitami ne-kulturními. Cenou za úplnější pohled, který tak získáváme, je nižší přesnost (resp. „odvětvová“ jemnost či čistota) zjištěných dat.

Jak ukazují tab. č. 3, 4 a 10, hospodaření sektoru kultury skončilo v roce 2018 kladným hospodářským výsledkem ve výši 17,5 mld. Kč. Tato částka zhruba odpovídá ziskové marži¹ ve výši 6,4 % (tj. o 0,3 p. b. více než v roce 2017). Nicméně, také tento výsledek svědčí o tom, že ekonomické oživení pokračující již čtvrtým rokem kulturu ještě neopustilo.

V porovnání s rokem 2017 se základní ukazatele finančního hospodaření vyvíjely příznivěji. Růst celkových příjmů svým tempem předstihl dynamiku výdajů (8,5 % oproti 8,2 %).

V této souvislosti v porovnání s rokem 2017 se zvýšila zisková marže¹ a to z 6,1 % na 6,4 %.

Z pohledu jednotlivých kulturních oblastí byl patrný příznivý trend hospodaření zejména v kulturních a kreativních průmyslech.

Úroveň hospodaření jednotlivých oblastí kultury a poskytovatelů kulturních služeb je tradičně značně rozdílná. Zatímco např. v interpretačním umění (divadla, festivaly, kulturní domy) bylo dosaženo mírné ztráty, jiná odvětví byla naopak značně zisková (reklama, architektura). Také v médiích a tisku byl dosažen zisk, v porovnání s rokem 2017 byl však o 2 % nižší.

Podle stupně ekonomické soběstačnosti lze v rámci sektoru kultury rozlišit dvě – dlouhodobě přetrvávající – sféry hospodaření. Do první patří oblasti tradičního umění orientované spíše na publikum a návštěvnost, pro které je nepostradatelná finanční podpora z veřejných zdrojů (kulturní dědictví, divadla, soubory, festivaly atd.) a do druhé – orientované na trh – lze zařadit sféru kreativních aktivit (reklama, architektura, design) a dále média a tisk.

To je zřejmé i na úrovni stupně soběstačnosti (relace tržeb za vlastní výkony k celkovým výdajům), který při průměrné výši 88,6 % dosahuje např. v tvorbě videoher 122,7 %, v designu 106,5 % a v architektuře 107,8 %. Na druhé straně v kulturním dědictví jen 48,9 % a v interpretačním umění 34,9 %.

2.2.2. Spotřeba živé práce

Kvantifikace rozsahu práce vstupující do kulturních aktivit je poměrně složitá. Pracovní zapojení má více forem, z nichž je relativně nejpřesněji evidován rozsah práce zaměstnanců s pracovní smlouvou. Problematictější je postavení prací na základě dohod, prací dobrovolníků a také zapojení OSVČ či podnikatelů a jejich rodinných příslušníků.

Počínaje referenčním rokem 2015 je možné využít dvou rozdílných zdrojů dat. Spolu s klasickými statistickými šetřeními v kulturních institucích (KULT, SBS, NI a doplňková zjišťování) přichází v úvahu tzv. Výběrové šetření pracovních sil (dále také „VŠPS“), které má – za cenu nižší přesnosti – širší záběr. Umožňuje tak postihnout různorodé pracovní zapojení v kulturních aktivitách, i mimo ně.

Tabulka č. 7a obsahuje údaje o zaměstnanosti a mzdách v kultuře vycházející z klasických šetření podnikového charakteru řady KULT (MK). Podle jejích výsledků v kultuře v roce 2018 pracovalo 112,4 tis. pracovníků, z toho více než 88,5 tis. zaměstnanců (přepočtený stav) a 23,9 tis. dobrovolníků bez nároku na

¹ zisk po zdanění dělený tržbami

odměnu. Nad tento počet lze zřejmě předpokládat dalších několik tisíc osob pracujících v resortu na základě dohod o pracovní činnosti či v postavení osoby samostatně výdělečně činné (jejich počet výše uvedená zjišťování nepostihují). Pokud bychom přepočítali výši vykázaných ostatních osobních výdajů a honorářů v kultuře pomocí průměrných mezd, dojdeme k počtu dalších cca 11 tis. pracovníků zapojených na základě dohod a autorských smluv (v přepočtu na plnou pracovní dobu). To je celkem téměř 100 tis. osob (v přepočtu na plnou pracovní dobu) a k tomu více než 23 tis. dobrovolníků, kteří pracují v institucích s převládající kulturní činností.

Průměrná hrubá měsíční mzda v kultuře v roce 2018 dosáhla 29 618 Kč. V porovnání s předcházejícím rokem se zvýšila o 7,1 % (reálně jen o 4,9 %), avšak ve srovnání s průměrnou mzdou dosaženou v celé ekonomice (31 868 Kč) byla o 2 250 Kč (o 7,1 %) nižší.

Jak je zřejmé v porovnání s předcházejícími léty se zaostávání mezd v kultuře stále prohlubuje. Zatímco v r. 2015 dosahovala průměrná hrubá mzda v kultuře 97,6 % celostátní úrovně průměrné mzdy (na přepočtené počty zaměstnanců), v roce 2016 to bylo 94,6 %, v roce 2017 jen 93,2 % a v roce 2018 jen 92,9 %. Zejména v případě kultury platí, že průměr (jako charakteristika celého souboru) má velmi nízkou vypovídací schopnost. Také se do oblasti mezd promítají podstatné rozdíly v úrovni hospodaření dvou odlišných sfér sektoru kultury - tradičních odvětví na straně jedné - a médií, tisku a kreativních oborů na straně druhé (viz tab. č. 10). Jestliže v sektoru klasických kulturních odvětví průměrná měsíční mzda stěží přesáhla 25 tis. Kč, tak v tisku to bylo více než 27 tis. Kč, v reklamě a architektuře více než 33 tis. Kč a v médiích až přes 40 tis. Kč.

Celkově platí, že více než 66 % zaměstnanců v sektoru kultury pracovalo v odvětvích s nižší než celostátní průměrnou mzdou (tab. č. 7 a). Navíc se pomyslné nůžky znázorněné úrovní mezd v kultuře a v ekonomice jako celku rozevíraly. V pětiletém období mezi roky 2013 a 2018 rostla nominální průměrná mzda v kultuře mnohem pomaleji než celostátní průměrná mzda (průměrně ročně o 4,0 % v porovnání s 5,0 %).

Oproti minulým letům však dynamika průměrné mzdy již předstihla tempo růstu produktivity práce propočtené z HPH vytvořené v kultuře (průměrně ročně o 0,6 p. b.).

Výběrové šetření pracovních sil prováděné ČSÚ rozšiřuje pohled na spotřebu živé práce vynaložené v kulturních aktivitách o instituce s převládající jinou než kulturní činností a dále o zapojení podnikatelů, popř. jejich rodinných příslušníků (viz tab. č. 7 b). Určité omezení spočívá ve skutečnosti, že neposkytuje údaje o finančních nákladech vynaložené práce a o počtu dobrovolných pracovníků.

Celkový rozsah pracovního zapojení v kulturních aktivitách (včetně institucí ne-kulturního zaměření) v porovnání s rokem 2017 klesl – přibližně o 12 tis. zaměstnaných osob – a v roce 2018 dosahoval výše 214,3 tis. osob. Z tohoto počtu bylo 80,5 tis. podnikatelů. Ze zbývajících počtu 133,8 tis. osob bylo 109,7 tis. osob zaměstnáno na plný pracovní úvazek a 22,9 tis. osob na úvazek částečný či formou dohody o pracovní činnosti (popř. dohody o provedení práce) nebo pracovalo jako pomáhající rodinní příslušníci (1,2 tis. osob).

Výsledky uvedeného šetření umožňují rozčlenit osoby zaměstnané v kultuře podle charakteru povolání a typu instituce (právnícké či fyzické osoby) s kulturní a nebo s ne-kulturní převládající činností. Z celkového počtu 214,3 tis. pracujících osob jich v jiných než kulturních institucích pracovalo 41,4 tis., tj. přibližně 19,3 %. Ze zbývajících počtu 172,9 tis. pracovníků kulturních institucí bylo aktivních 88 tis. (50,9 %) v povoláních kulturního charakteru (např. jako zpěváci, herci či designéři). Povolání ne-kulturního zaměření (administrativa, účetnictví, IT profese atd.) v kulturních institucích vykonávalo 84,9 tis. osob (49,1 %), což je o 8,5 tis. méně než v roce 2017. Pokles počtu osob vykonávajících administrativní a jinak „ne-kulturně“ zaměřená povolání měl největší podíl na celkově nižším počtu osob pracujících v kultuře v porovnání s předchozím rokem.

Jak je zřejmé, kulturní povolání nejsou zvláště silně centralizovány do kulturního sektoru, resp. institucí, jejichž větší část příjmů je generována kulturními aktivitami. Z celkového počtu těch, jejichž náplň práce má kulturní obsah (129,4 tis. osob) jich patří do kulturního sektoru zhruba 68 %.

Přepočtený počet zaměstnanců kulturního sektoru představuje 2,2 % z počtu zaměstnanců pracujících v celé ekonomice (měřeno mzdovými náklady by byla váha kulturního sektoru mírně nižší – 2,0 %).

Pokud bychom k institucím s převažující kulturní činností připočetli i zaměstnance kulturních profesí mimo kulturní sektor (z výsledků VŠPS), došli bychom k podílu 2,7 %. Po započtení všech osob pracujících na plný pracovní úvazek či na základě dohod, podnikatelů a pomáhajících rodinných příslušníků by podíl osob zaměstnaných v kultuře dosáhl 4 % celkové zaměstnanosti v ČR.

2.2.3. Investice

V porovnání s rokem 2017 se objem investičních výdajů zvýšil 18,9 % (o téměř 2,6 mld. Kč) a dosáhl téměř 16,3 mld. Kč.

Rozdílné ekonomické podmínky a výsledky kulturních institucí nacházejí svůj odraz také v investiční aktivitě. Při průměrné intenzitě investic v přepočtu 183,6 tis. Kč na zaměstnance v celém kulturním sektoru, to bylo v oborech tradičního umění jen 100,3 tis. Kč, v kulturních průmyslech (tisk a média) až 331,3 tis. Kč a v kreativních průmyslech 188,3 tis. Kč. (viz tab. č. 10). Intenzita investic se v porovnání s rokem 2017 zvýšila zejména v kulturních průmyslech (o 21 %), naopak v kreativních mírně poklesla (o více než 6 %).

Co se týče zdrojového krytí investičních výdajů, veřejné finanční zdroje se na něm v roce 2018 podílely zhruba z 22 % (v oblasti kulturního dědictví to bylo 72,5 %), zahraniční zdroje ze 1,4 % a zbývajícím podílem vlastní popř. jiné zdroje.

Ve struktuře investic z pohledu hmotného a nehmotného majetku kolísá dlouhodobě podíl vydaných finančních prostředků na nehmotný majetek mezi 20 až 40 % (v roce 2018 činil 35,8 %). V období mezi roky 2012 až 2017 se podíl pořizování nehmotného majetku v porovnání s majetkem hmotným snižoval. Zatímco v roce 2012 dosáhl až 30%, v roce 2015 to bylo 28,6% a v roce 2017 jen 22,5 %. V krizovém období po roce 2009 tomu přitom bylo opačně. Bylo preferováno pořizování nehmotného majetku před hmotným. Jak se zdá, vývoj po roce 2012 v tomto směru nasvědčuje vyššímu uspokojování odložených potřeb v oblasti pořizování hmotného majetku. V roce 2018 se však podíl investičních výdajů do nehmotného majetku prudce zvýšil, zejména z důvodu nárůstu tohoto druhu investic v oblasti televizního vysílání.

Nejvyššího podílu výdajů na pořízení nehmotného majetku tak bylo dosaženo v oblasti médií (74 %) a – při značně nižším rozsahu investic – ve správě a podpoře kultury (56,1 %). Naopak podíl pořízení hmotného majetku v oblasti architektury překročil 97 %, v interpretačním umění 95 % a v reklamě 94 %.

2.2.4. Zahraniční obchod

Pohled na hospodaření sektoru lze částečně doplnit daty o vývozu a dovozu kulturního zboží a služeb (viz tab. č. 9). V zahraničním obchodu se zbožím a službami kulturního charakteru bylo v roce 2018 dosaženo – podobně jako v předcházejících letech – kladného salda (6,3 mld. Kč). V porovnání s rokem 2017 se kladný přebytek obchodní výměny zvýšil přibližně dvojnásobně (3,1 mld. Kč), zejména pak v důsledku zlepšení výsledků v oblasti audiovizuálních a interaktivních médií a periodického a neperiodického tisku. V prvně jmenované oblasti došlo meziročně jak k navýšení kladného salda, tak i k výraznému navýšení celkového objemu vývozu a dovozu a to zřejmě v souvislosti s pokračujícími aktivitami provozovatelů internetových obchodů na našem území.

K věrohodnosti výše uvedených výsledků je však třeba dodat, že údaje neodrážejí celý rozsah obchodní výměny v oblasti kultury (šetření v oblasti služeb jsou výběrová). Údaje o zahraničním obchodu se zbožím vycházejí z přeshraničního pojetí zahraničního obchodu. Jsou sice mezinárodně srovnatelné a mohou sloužit jako indikátor vývoje obchodu, ale nezohledňují faktickou změnu vlastnictví – zboží může být např. převáženo v rámci distribučních center jedné společnosti umístěných v různých zemích.

Případné porovnání s léty předcházejícími roku 2014 je ztíženo navíc tím, že metodika pro-počtu ukazatelů zahraničního obchodu byla v roce 2014 aktualizována v návaznosti na záměry Eurostatu v této oblasti a dále podle specifikace výrobků uměleckých řemesel provedené Národním ústavem lidové kultury.

2.2.5. Naturální ukazatele

Skutečností je, že se v sektoru kultury můžeme setkat s potížemi spojenými s odpovídajícím oceněním – zejména originálních – kulturních statků či služeb. Netýká se to jen samotného stanovení ceny, ale i jejího vývoje v čase. Také hospodaření některých kulturních institucí se primárně neřídí finančními kritérii a neprobíhá zcela na komerční bázi. Lze proto usuzovat, že působení ekonomických vztahů v kultuře je modifikované, ne-li částečně limitované.

Z omezených možností finančního postižení kulturního dění vyplývá, že bychom měli pohled na kulturu doplnit o vyhodnocení vývoje základních naturálních ukazatelů. Ty jsou v zásadě dvojího druhu. Jako kapacitní ukazatele (počet sedadel v divadlech, počet sbírkových předmětů v muzeích či rozsah knihovního fondu v knihovnách) odrážejí stranu nabídky a jako ukazatele participace (počet diváků, čtenářů či návštěvníků) vyjadřují objem poptávky.

Nejhrubším ukazatelem nabídkové strany kulturního vyžití je počet vybraných poskytovatelů kulturních služeb (památek, muzeí, knihoven, divadel, držitelů licencí rozhlasového a televizního vysílání atd.). V roce 2018 byla v rámci šetření KULT zjišťována data od 8 864 poskytovatelů (tj. o 2,4 % méně než v roce 2017). Největší pokles počtu poskytovatelů zaznamenali vydavatelé neperiodického a periodického tisku.

Důvody změny počtu poskytovatelů kulturních služeb však mohou být různé, od reorganizace, integrace a jiných organizačních změn až po ekonomicky opodstatněný vznik či zánik subjektů. V neposlední řadě mohou spočívat také v nedokonalostech registru poskytovatelů obesílaných statistickými dotazníky a v jejich postupném odstraňování.

Vhodnější pro charakteristiku změn v oblasti kulturních služeb jsou ukazatele na straně poptávky, zejména pak počet návštěvníků, resp. návštěv (na 10 tis. obyvatel) základních poskytovatelů kulturních služeb. Jak je z tab. č. 13 zřejmé, oproti předcházejícímu roku se v roce 2018 zvýšila návštěvnost o 1 % (týkalo se to zejména muzeí a galerií, kin a výstavních sálů). Naopak - jako i v předcházejícím roce - se snížil počet vydaných titulů (o více než 3 %), celkový náklad v oblasti tisku (o 14 %) a počet vysílacích hodin na jednoho držitele licence rozhlasového a televizního vysílání (o 16 % a 1%).

Celková úroveň relativní návštěvnosti (86 957 návštěv) by jinými slovy mohla znamenat, že každý obyvatel ČR v tomto roce navštívil průměrně (bezmála) devětkrát nějakou kulturní akci či zařízení. Není však tomu zcela tak, protože návštěvnost kulturních akcí ovlivňuje také cestovní ruch, množství a složení zahraničních hostů turistů).

2.3. Makroekonomický pohled

Charakteristiku úrovně hospodaření kultury, jako celku i jejích jednotlivých částí, zcela přirozeně provází otázka místa a váhy tohoto sektoru v ekonomice. Při hledání odpovědi je třeba využít údajů a metod národního účetnictví.

S ohledem na disponibilní data o sektoru kultury se jeví jako nejvhodnější pro vyčíslení makroekonomických ukazatelů výrobní (odvětvová) metoda výpočtu hrubého domácího produktu (HDP). Podle ní se tento ukazatel rovná součtu hrubé přidané hodnoty zjištěné odpočtem mezispotřeby od hodnoty produkce (HPH) a čistých daní, tj. daní z daného odvětví snížených o dotace poskytnuté tomuto odvětví.

Vstupní data do propočtu by měla vycházet z údajů národního účetnictví, zejména pak z tabulek dodávek a užití. Tyto údaje představují svým způsobem optimální informační soustavu co do své komplexnosti, konzistence a mezinárodní srovnatelnosti. Uvedené přednosti jsou však vykoupeny vysokou pracností a z pohledu uživatelů dat dlouhou dobou čekání na (postupně upřesňované) výsledky.

Nutno dodat, že na základě těchto údajů lze makroekonomické ukazatele sektoru kultury spíše odhadovat než přesně kalkulovat. Je tomu tak zejména pro – z našeho pohledu – nevhodné členění dat v tabulkách dodávek a užití pouze do úrovně oddílů (na 2 místa NACE), zatímco jsou kulturní aktivity často až na úrovni tříd (4 místa CZ-NACE). Jedním příkladem za všechny mohou být architektonické činnosti v tabulkách dodávek a užití, které zahrnují celý oddíl 71 CZ-NACE. Za součást kulturního sektoru je však považována pouze třída 71.11. Data odpovídající kulturním aktivitám je nutno získávat složitým postupem s využitím znalosti různých vztahů – např. v úrovni produktivity práce mezi třídami či podílu spotřeby materiálu, energie a služeb na výnosech atd. – mezi údaji zjištěnými v rámci statistických šetření (podniková šetření, KULT, NI).

Podíl kulturního sektoru na celkové produkci v roce 2017 lze odhadovat na 2,03 % (234,4 mld. Kč), jeho podíl na HPH ve výši 2,10 % (95,1 mld. Kč) a na HDP v úrovni 1,37 % (68,9 mld. Kč). Poměrně nižší objem HDP v porovnání s HPH je dán relativně nízkou úrovní daní vztahujících se ke kulturnímu sektoru a naopak vysokou částkou přijatých provozních dotací.

Z předběžných dat lze za rok 2018 předpokládat (odhadovat), že objem produkce v kulturním sektoru dosáhl 255,2 mld. Kč (2,09 % na celostátní produkci) a úroveň HPH 105,2 mld. Kč (tj. 2,19 % z celkové HPH vytvořené v ekonomice).

Ze statistiky národních účtů ČSÚ lze získat také údaje o kulturní produkci vytvořené organizacemi s jinou než převažující kulturní činností (např. televizní vysílání poskytovatelů internetových služeb). Celková kulturní produkce těchto organizací dosahovala v roce 2018 přibližně výše 110 mld. Kč. Pokud bychom přičetli tento odhad k celkové produkci kulturních organizací, mohli bychom vyčíslit celkovou kulturní produkci na 365,1 mld. Kč (2,98 % na celostátní produkci).

Objem HDP vytvořeného v kultuře lze v roce 2018 odhadovat v úrovni 78 mld. Kč (1,47 % z celkového HDP). Odhad výše HDP v roce 2018 se v porovnání s rokem 2017 navýšil o 9,1 mld. Kč a podíl na celkovém HDP vzrostl přibližně o 0,1 p. b.

Výchozí předběžné údaje budou dále zpřesňovány a výše uvedený odhad se zřejmě mírně pozmění. Zatím však předběžná data nasvědčují tomu, že nárůst produkce mezi lety 2017 a 2018 (o 8,9 %) byl doprovázen o něco mírnějším zvýšením mezispotřeby (o necelá 7,7 %) a naopak výraznějším růstem HPH (o necelá 10,6 %)